

Mustafa Kemal'in altı ay süreyle kaldığı Barons' Otel'deki oda numarası 28. Bugün odanın kapısında 217 rakamı asılı. Haleb'deki otelde bir de onun Ermeni fotoğrafçı Derunyan'a çektiği fotoğraf var.

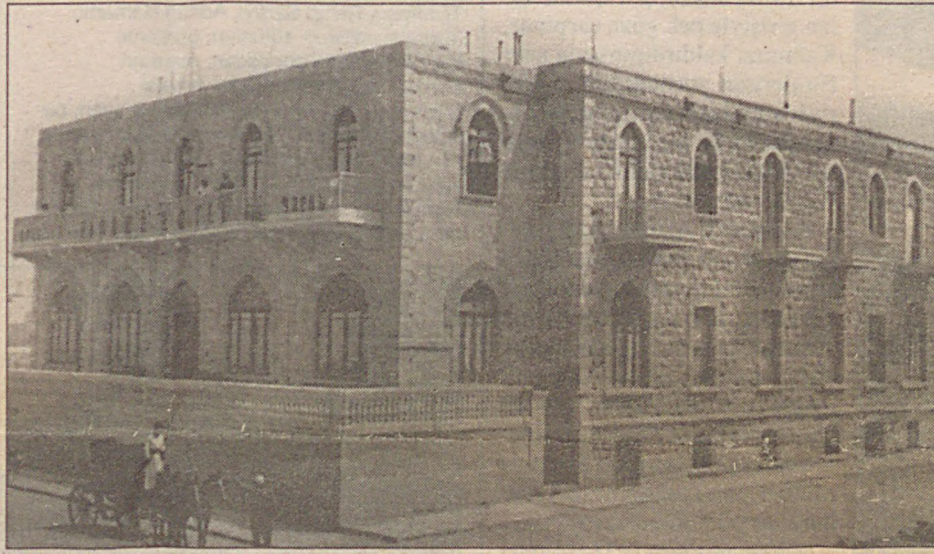

Otel Baron'a daha sonraki yıllarda bir kat ilave edilmiş.

Ünlüler oteli: Barons'

Otel Baron'un arşivindeki Atatürk resmi.

Otel Barons' 1911 yılında Onnik ve Mazlumyan Biraderler tarafından yaptırılmış.

PARS TUĞLACI

Bir zamanlar emperyalist Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunan Suriye'nin başkenti olan Dimaşk'tayım. (Şam-ı Şerif) Yazın 40-45 derece sıcaklığında kendimi hamamda hissediyorum. Caddeler, sokaklar aynen İstanbul gibi hınca hınç her türlü taşıma araçları ile dolu. Trafik çok yoğun. Her yaşta kadın ve erkek diledikleri tür giysilerle dolaşiyor. Aynen İstanbul'da olduğu gibi, bir özgürlük havası esiyor. Sakin ve stresin egemen olmadığı bir yaşam tarzları var.

Özel bir yemek

Büyükelçi Uğur Ziyal, elçilikteki görüşmemiz sırasında insan hakları ve halklar arasında dostluk ilkelerinden söz ediyor. Uğur Ziyal laf arasında Türk-Ermeni ilişkilerine değinerek, yakın bir gelecekte tarihe mal olmuş dostane ilişkilerin yeniden canlanacağına dair inancını dile getiriyor. Ermenistan Cumhuriyeti'nin Dimaşk (Damaskos) Büyükelçisi Tavit Hovhannesyan'ı, eşiyle birlikte özel konutuna yemeğe davet ettiğini söylüyor. Hovhannesyan, bu yemeğe beni de davet etmek inceliğini gösteriyor. Konutta elçiler ve eşleri arasında İngilizce olarak yapılan son derece içten ve duygulandırıcı görüşmelerden sonra iki elçinin (iki güzel insanın) birbirlerine sarılıp öpüşüklerine tanık oluyorum. Bende olumlu izlenim yaratan bu buluşma sona eriyor ve Haleb'e yönelmek üzere dostlarımla vedalaşıyorum.

Haleb'in toplumsal yaşam ve sokak görüntüleri açısından Dimaşk'dan (Şam'dan) farklı bir yanı yok. Tek tük de olsa "Agel" başlıklı erkekler ve kara çarşafli hatunlar, ilgi çekiyor sokaklarda. Geceyi Otel Baron'un 217 numaralı odasında geçiriyorum. Filistin 4. Yıldırım Ordusu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa'nın, Türk Ordusu'nun 1918 yılı Eylül ayından itibaren geri çekilmesi sırasında 6 ay kadar kaldığı oda burası. O dönemde 28 olan odanın numarası 217'ye dönüşmüş. O günlerde Mustafa Kemal'in, Haleb'in en tanınmış Ermeni fotoğrafçısı Vartan Derunyan'a çektiği fotoğrafı, halen Otel'in arşivinde saklı.

Otel Baron (Barons' Hôtel), 1911'de Arapkirli Onnik ve Armen Mazlumyan Biraderler tarafından Haleb'in merkezinde mi-

TC'nin ve Ermenistan'ın Suriye Büyükelçileri...

mar Kasbar Nafilyan'a iki katlı olarak yaptırılıp, yemek salonunda düzenlenen görkemli bir balo ile hizmete açılmıştı. Bu tarihten itibaren haftada bir düzenlenen balolarda Türk fanfarı, dönemin tercih edilen polka, mazurka, vals ve kuadril danslarını çalıyor-du.

Suriye'nin en eski ve 1. sınıf oteli olarak varlığını günümüze kadar sürdürebilmiş olan Otel Baron'da Osmanlı Meclis-i Ayan Reisi, Bahriye Nazırı, 4. Ordu Kumandanı ve Suriye Havalisi Valisi Cemal Paşa 4 yıl süreyle (1914-1918) kalmıştı. Başta otelin sahibi Kirkor Mazlumyan olmak üzere Ermenilerle dostane ilişkiler kurmuş, otelin bugünkü sahibi Kirkor'un torunu Armen Mazlumyan'ın anlattıklarına göre, "Tehcir Yasası"nın çıkarılışının ardından alınan bir dizi kararlara uymayarak yaklaşık 120 bin kadar Ermeni'nin hayatını kurtarmıştı.

Bir tanıklık

Cemal Paşa'nın eşi Seniha Hanımefendi'yi 1962'de vefatından az önce ziyaret ettiğimde bana, tarih kitaplarında Paşa'nın Kafkasya'da Ermeniler tarafından veya Ermenilerin talimatı ile öldürüldüğünün kaydedilmiş olduğunu, oysa bunun safsatadan ibaret olduğunu anlatmıştı. Eşinin feci ölümünden sonra Taşnak Devrim Partisi'nin kendisine gönderdiği mektupta Cemal Paşa'nın Ermeniler tarafından öldürüldüğünü, aksine Rus Çeka örgütü tarafından öldürüldüğünün açıkça belirtildiğini bildirmişti. Paşa'nın halen hayatta kalan torunu Mehmed Cemal, Seniha Hanımefendi ile yaptığım görüşmeye tanık

olmuştu.

Cemal Paşa 1914'te Otel Baron'a ayak bastığı gün Alman General Liman von Sanders'le karşılaşmış, aynı günün akşamı Alman general, Cemal Paşa onuruna burada bir ziyafet düzenlemişti.

Otel defteri...

Otel Baron'un imza defterini gözden geçiriyorum. Kuruluş tarihinden günümüze kadar burada, devlet başkanları, kral ve kraliçeler, ünlü aydınlar, şair ve yazarlar, tiyatro ve sinema yıldızları, yöneticiler, sanayiciler konuk edilmişler. Alman İmparatoru II. Wilhelm, Kral Faysal ve yardımcısı Nuri Said Paşa (1918), ABD Başkanı Theodore Roosevelt (1933), İngiltere Kralı'nın kızkardeşi Prenses Alice (1932), İngiliz kadın yazar Lady Hester Chetwood (1933), Sudan Sardarı General Mayor Sir Charlston Sphynx Paşa (1933), Everest Dağı'ndan ilk uçuşu gerçekleştiren R. Commodore Fellowich (1933), yelkenli ile ilk dünya turunu yapan Virginy Erion, Fransız sinema sanatçısı Marie Belle, İngiliz roman yazarı Agatha Christie ("Orient Express Üstünde Cinayet" adlı romanını bu otelde yazmıştı), 1927'de New York-Paris hava hattını ilk kez bir defada uçakla kateden Charles Lindberg ve eşi, Fransız violonist Jacque Tibot, Romen Prenses ve Prenses Kantakuzino'lar, Lübnan Cumhurbaşkanı Charles Debesse, İsveç Kralı Gustave Adolphe, Kraliçe Louise, kızları Prenses Ingrid ve Prenses Bertil ile, Yunan Prensesi Eugénie (1947), İngiliz yazar Arthur Canon Doyle, Mauritius Cumhurbaşkanı Muhtar Uled Dah-Dah, dünyanın ilk kozmonotları Rus kökenli Yuriy Alekseyeviç Gagarin ve eşi Valantina Tereçkova, Arap Emirlikleri Başkanı Sultan Şeyh Zayet Ben, Suriye Cumhurbaşkanı Hafez El Asad, Fransız yazar René Tavernier, Amerikalı Ermeni roman yazarı William Saroyan, Amerikalı sanayici David Rockefeller gibi dikkate değer kişiler yer alıyordu.

Büyük Osmanlı Mimarı Sinan'ın gerek Dimaşk'da (Şam-ı Şerif), gerekse Haleb'de inşa etmiş olduğu camileri görmeden yapamıyorum. Dimaşk'daki 1552 tarihli Sinan yapısı Süleymaniye Camii ile 1566 yapılı Medresesi'ni orada bulduğum zaman gezmişim. Şimdi Haleb doğumlu arkadaşım Dr. Toros Toranyan ile birlikte Haleb'deki 1537 tarihli Hüsreviye (Hosrofiye) Camii'ni geziyoruz. Osmanlılar döneminden kalma bu en güzel cami, Sinan'ın eseri olup 1900 tarihinde onarım görmüş. Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk yıllarında "açlık grevi" yaparak intihar etmiş olan ve İstanbul'da türbesi bulunan Hüsrev Paşa tarafından yaptırılmıştı.

Buradan Sultaniye Camii'ne geçip, caminin nurani yüzlü imamı ile karşılaşılıyor. Adının Şeyh Ahmed-Al-Beik olduğunu öğrendiğimiz imam, bizi şaşkıncı bir konukseverlikle dinlenme odasında çaya buyur ediyor. Yerde Haleb'de dokunmuş nadide bir kilimin üzerine oturuyoruz. İmam, çayı demleyip yanımıza bağdaş kuruyor. Bir yandan çayımızı yudumluyor, bir yandan da derin sohbetে dalyoruz. Tercümanlık görevini arkadaşım Toros yerine getiriyor. İslâmiyet'in kuralları gündeme geliyor. İslâmiyet'in insan haklarını gözeten, insanlar arasında sevgi, hoşgörü ve barışın ikamesine önderlik eden bir din olduğunu vurguluyor imam. Ardından İslâm ülkelerinde Müslüman kisvesi altında cinayet işleyenleri, haksız davranışlarda bulunanları, düşmanlık tohumları ekenleri, İslâm'dan saymamak gerektiğini ekliyor konuşmasına. İmam'ın insancıl duygular ve düşünceleri, bağnazlığa kesinlikle karşı görüşleri bizi etkiliyor. Sonunda karşılaştığım böylesi bir din adamını öpüyorum. Olumlu izlenimlerle onunla vedalaşıyoruz. Allahaismarladık Suriye. ◀